

Opvolgings Overzicht

Sophia Frederika
Thurenholm
(1773 – 1829)

geh.

Herman Hendrik *Geils/Giels*
(1757 – 1822)

Pieter *Geils*
(1823 – 1860)

geh.

Gijsje van de Vegt
(1810 – 1900)

Sophia Frederica *Geils*
(1831 – 1916)

geh.

Roelof Hendrik Frederik
Petri
(1835 – 1914)

Barendina Juliana *Petri*
(1868 – 1934)

geh.

Cornelis *Ligterink*
(1862 – 1932)

Lambertus S. *Ligterink*
(1903 – 1966)

geh.

Stijntje Griffioen
(1912 – 2004)

Teunis Cornelis (Ton)
Ligterink

(1946)

geh.

Lenie van Alten

Wim Timmer

De Buitenplaats Hoolendregt.

Deel 2. Het ‘onnozele schaepie’ ook ontvoerd ?

In de vorige aflevering van deze kroniek verlieten wij de nog nieuwe buitenplaats Hoolendregt in de omstandigheid, dat het als buitenverblijf was gebouwd en werd gebruikt door het nog jonge echtpaar Reinier Schaep en Catharina Maria Blaeu. Zij hadden inmiddels één zoon, geboren 1696 en helaas geestelijk gehandicapt, zodat deze door de op de erfenis beluste familie als *het onnozele schaepie* werd omschreven. De Mr chirurgijn van Abcoude, Harmanus Dankelman, liet deze jongeman in een notarieële akte omschrijven als een persoon, die *buÿten syn quade buyen, die hij nu en dan hadde, de eene tyd meerder en de andere tyd minder syn verstant en oordeel was heb-*

bende.

Juist het feit dat dit gezin niet meer kinderen dan deze gehandicapte jongen had, maakte dat de familie het wel en wee van Catharina Maria niet uit het oog verloor, maar nauwlettend volgde. Dat deze familie zo geïnteresseerd was, werd niet alleen veroorzaakt door de grote kapitalen waarover Catharina beschikte, maar ook door het feit dat de moeder van Catharina in 1677 bij haar testament had bepaald dat, bij het uitsterven van haar nakomelingen, haar bezittingen zouden vererven op haar broer en zusters of hun nakomelingen. Daarvan waren nog slechts de kinderen van haar zuster, Catharina van Sanen, gehuwd geweest met Gijsbert Dommer, in leven. De overigen waren kinderloos overle-

den, van welke erfenissen – volgens mej. Van Eeghen, destijds als archivaris verbonden aan het Gemeente Archief van Amsterdam – Catharina Maria Blaeu met het leeuwendeel was gaan strijken.

Toen Reinier Schaep in 1715 de laatste adem uitblies, hield de familie dan ook het hart vast. Catharina was toen 37 jaar oud en had niemand meer nodig om over haar kapitalen te kunnen beschikken. Zij hertrouwde in 1716 met Jan le Breton van Doeswerff, geboren in Den Haag als derde zoon van een te Den Haag gevestigde koopman, Arthus le Breton, gehuwd met Agatha van Doeswerff. Het geslacht Le Breton heeft slechts gedurende een eeuw sporen in de Nederlanden achtergelaten, beginnend met de vader van Arthus, François le Breton, heer van Glinost, die een wapen voerde: drie eikels, 2 – 1 en een staaf daartussen, kleuren onbekend. Diens zoon Arthus werd in 1629 in Den Haag

geboren, waar hij zich als koopman vestigde. Hij trouwde in 1664 met Agatha van Doeswerff en zo kwam de naam *Le Breton van Doeswerff* in gebruik. De beide eerste zonen van Arthus zijn wel volwassen geworden, doch ongehuwd overleden. Na Jan volgden nog een zoon Frans en een dochter Johanna, gehuwd met Mr Cornelis van Campen. Jan, die rond 1670 was geboren, vestigde zich in Amsterdam als koopman en heeft, na het overlijden van Reinier Schaep, diens plaats aan de zijde van Catharina Maria Blaeu ingenomen. Nog kon de familie Dommer, belust op de erfenis van Catharina, niet opgelucht ademen. Eerst geleidelijk bleek dat dit huwelijk kinderloos bleef.

Jan le Breton van Doeswerff, die de zorgen voor het beheer van Hoolendregt van Catharina had overgenomen,

komt uit de talloze akten, die hij bij de Abcoude notaris Tredee liet opmaken, naar voren als een uitermate consciëntieus beheerder van de buitenplaats en als een bijzonder rechtschapen persoon. Wanneer hij voor lasten, die op Hoolendregt zouden drukken, onterecht werd aangesproken, haalde hij oudere ingezetenen van Abcoude naar het comptoir van de notaris, om met betrekking tot deze lasten van het tegendeel te getuigen.

Anderzijds laat hij ook optekenen dat de thans bij hem inwonende dienstmaagden van respectievelijk 42 en 30 jaar oud, door hun vorige werkgever, Batholomeus de Wilde, werden achtervolgd, terwijl deze hen 's avonds in hun slaapkamer opwachtte en blijkbaar zijn naam eer aandeed. Ook liet hij vastleggen dat deze persoon in van diefstal afkomstige goederen handelde.

Eveneens in de dossiers van notaris Tredee troffen wij inzake het beheer van de buitenplaats diverse akten aan. Zo verhuurde Jan le Breton van Doeswerff de landerijen die bij de buitenplaats hoorden, in totaal 23 morgen (ongeveer 18 HA), inclusief een boerenwoning, een hooiberg en een schuur. Een speciale conditie hield in dat *twee klyne kampjes, die aan de suyd en noordsyde van de Hofsteede van de Heere verhuurder gelegen en met staketsels afgeschoten syn, aan de Heere verhuurder sullen blijven omme daeruyt te grasen voor syne paerden sooveel hem goeddunken sal, sullende het gras, dat door syne paerden niet geconsumeert werden sal, ten profyfte van de huurder wesen.*

Het gezin van Catharina ging blijkbaar nog wel eens naar de enige zuster van haar echtgenoot in Leiden. Daar maakte Catharina een nieuw testament op (1722), waarin zij haar echtgenoot en haar zoon, Martinus Schaep, ieder voor de helft als erfgenaam in de door anderen zo fel begeerde nalatenschap aanwees.

Op 2 december 1723 werd dit testament bevestigd door het overlijden van Catharina in haar huis op de Keizersgracht bij de Amstel. Op 6 april 1724 daaropvolgend werd inventaris opgemaakt van de nagelaten goederen, voor zover die aan de gehandicapte zoon toekwamen. Veertien dagen later maakte deze een testament op bij een Haarlemse notaris, ten gunste

Afb. 1: De visstek van het onnozele schaepe

van zijn stiefvader. De familie Dommer zal, voor zover zij op de hoogte van de regelingen geraakte, wel weer in rep en roer geweest zijn. Immers, het mocht toch niet zo zijn dat de formidabele kapitalen van de moeder van Catharina geheel en al in de zakken van de aange trouwde Jan le Breton van Doeswerff terecht zouden komen! Hoe het zij, slechts enkele jaren later startte deze familie een aktie "beschadiging Jan le Breton van Doeswerff", waarbij zij wisten hem heel direct te kunnen raken op zijn rechtschapenheid.

Wij geraken hiervan enigszins op de hoogte door verscheidene akten, bij notaris Tredee opgemaakt, waarbij

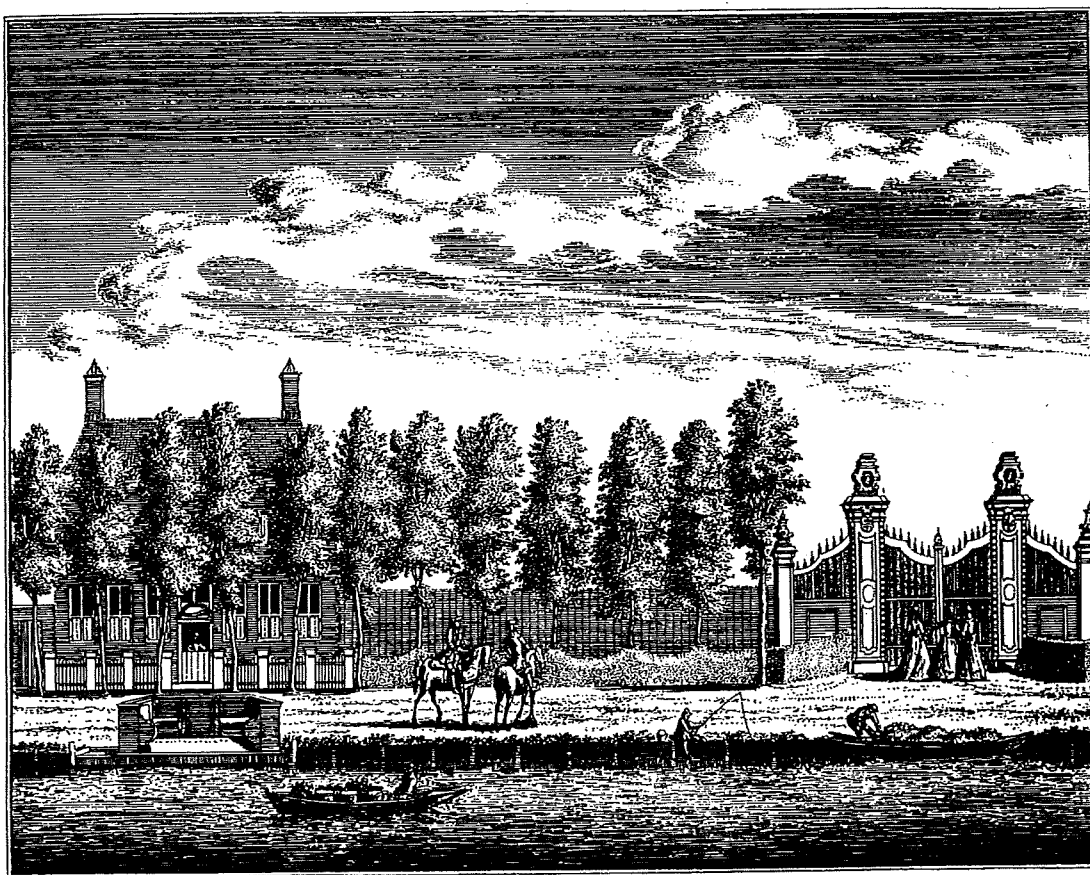
tallose personen Jan le Breton vrijpleitten van diverse aantijgingen. Zo verklaren zijn *dienstmaegt en de tuinman, de koetsier en de knegt, die alle tijdens hun dienst op Hoolendregt woonden, dat ze nimmer hebben gesien dat Martinus Schaep werd opgesloten op de buitenplaats, ja zelfs dat er geen schaduw van waarheid in deze beweerding steekt.*

Een aantal middenstanders verklaart voorts dat zij hem *regelmatig in volle vrijheyd vóór de buitenplaats hebben zien staan vissen.* (Afb. 1.)

In een andere akte wordt verklaard dat Martinus *tijdens de begrafenisse van de geweensene koetsier van Jan*

le Breton van Doeswerff, Jan de Pijper, te voet is meegegaan naar de kerk en weer terug en aan het begrafenismael met anderen de spijsen heeft genuttigt, ende (dat zij) nog tijdens de maelydt en daarna niets onordelyks van gemeld heerschap hadden gesien, maar ter contrarie in het bysyn van hun comparanten zijn respect en fatsoen gehouden had en sig in alle ordentelykheyd gedragen had, hetgeen sy bereid syn met solemneele eede te bekrachtigen.

De Abcouse chirurgijn Dankelman verklaart dat hij *nooyt anders heeft kunnen bemerken of bespeuren dan een teedere liefde, affectie ende toegenegenheyd en sorge van heer Jan le Breton*

Hoolendregt, appartenant a M^r. JEAN LE BRETON VAN DOESWERFF.

Hoolendregt, toebehoorende den HEER JAN LE BRETON VAN DOESWERFF.

69

van Doeswerff voor de *innocente jongeman*.

Blijkbaar had de aktie "beschadiging" onvoldoende effect. Immers, we lezen dat de jongeman op 28 april 1728 van Hoolendregt is weggevoerd in een koets !!

Voor de rechtschappen Jan le Breton van Doeswerff lijkt hiermee de maat vol te zijn geweest. Het komt tot contact met de familie Dommer en op 21 maart 1729 werd een ondershands contract afgesloten met vertegenwoordigers van de familie.

Nu was inmiddels in de familie Dommer een nieuwe ster aan het firmament verschenen: Mr Willem Reinier van Baerle, advocaat voor het Hof van Holland. Deze was belangrijk jonger dan Margaretha Maria Dommer, van wie hij, toen zij 62 jaar werd, in 1730 de vierde echtgenoot werd. Mej. Van Eeghen had deze persoon ook al bij andere naspeuringen in het vizier gekregen en had geen goed woord voor hem over. Bovendien beschrijft een tijdgenote hem als *wel de valsten mens die daer leeft*. Zou mej. van Eeghen kennis hebben gehad van de "aktie beschadiging" en van de kidnapping van Martinus Schaep, dan zou zij hem stellig als de kwade genius achter deze activiteiten hebben afgeschilderd.

In het ondershandse contract van 1729 werd een preciese verdeling opgemaakt van alle bezittingen van Martinus Schaep, waarbij de familie Dommer het leeuwendeel kreeg en Jan le Breton van Doeswerff, die afzag van alle rechten, voortvloeiend uit het

testament dat zijn stiefzoon in 1724 had doen opmaken, veel minder. Jan had waarschijnlijk al de helft van de nalatenschap van zijn echtgenote ontvangen en stelde zich daarmee tevreden.

Bovendien werd bepaald dat hij de buitenplaats, die bijzonder fraai was aangelegd, met alle daarbij behorende landerijen slechts in vruchtgebruik zou hebben.

Op 28 juni 1732 stierf de innocente Martinus Schaep. Hij werd in Amsterdam bijgezet in het familiegraf, waarbij niet duidelijk is of hij in Amsterdam of in Abcoude is overleden. Het was juni; hij zou op Hoolendregt gelogd kunnen zijn geweest. Voor de collaterale successie werden zijn goederen getaxeerd op bijna Fl. 170.000,- hetgeen met een factor 100 overeen zou komen met Fl. 17 mln nu. De scheiding van de nalatenschap vond op 10 januari 1738 plaats. Daarbij bleek dat Jan le Breton van Doeswerff niet met vertegenwoordigers van de familie Dommer aan tafel had gezeten, maar met enkele leden van de familie, die de overige staken onkundig hadden gelaten en zich zo de gehele nalatenschap hadden toegeëigend. Dit kon ook niet meer worden aangevochten, immers advocaat Van Baerle – die wel wist hoe zo iets geregeld moest worden – had bij het Hof van Holland finale erkenning van de overeenkomst van 1729 gevraagd, welke op 10 januari 1734 was verkregen. De bij de overeenkomst van 21 maart 1729 betrokken leden van de familie Dommer werden sindsdien aangemerkt als enige en uni-

verseele erfgenamen van Martinus Schaep.

Vele verwickelingen volgden, hetgeen opnieuw het geval was toen Jan le Breton van Doeswerff op 7 juni 1743 overleed. Zijn nalatenschap ging naar zijn zuster en naar de drie kinderen van zijn broer Frans. Tenslotte kwam de nalatenschap geheel terecht bij de enige zoon van Frans, de kunstverzamelaar Mr Alexander le Breton van Doeswerff. Alle andere familieleden, die in aanmerking zouden zijn gekomen, waren inmiddels overleden zonder nakomelingen.

Toen Alexander in 1775 ongehuwd overleed, kwam daarmee tevens een einde aan het geslacht Le Breton van Doeswerff. Erfgenamen waren vrienden, die hem *in den bloede niet bestonden*.

Hoolendregt verviel nu aan de ruzieënde familieleden Dommer, die reeds 2 1/2 maand later de bijbehorende landerijen met de boerenwoning en verdere getimmerden verkochten. Het herenhuis zelf werd uiteindelijk 8 jaar later verkocht aan Andries Kretsman uit Amsterdam.

Voor de latere gebeurtenissen rond de buitenplaats zij verwezen naar deel 3 van deze vertelling, die waarschijnlijk in Kroniek no 19 zal worden opgenomen.

Dick Slebos.